

vexilologie

137

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ ČESKÉ VEXILOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI

---

vexilologie

137

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ ČESKÉ VEXILOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI

POKRAČUJEME POD NOVÝM NÁZVEM

Dne 2. dubna 2005 rozhodla 34. výroční členská schůze Vexilologického klubu o jeho přejmenování na Českou vexilologickou společnost (ČVS). Registrací příslušné úpravy stanov Ministerstvem vnitra nabude tato změna účinnosti, a proto nám dovolte vysvětlit všem členům klubu pohnutky, které k tomu nový výbor vedly.

Když bylo naše společenství před 33 lety založeno jako zájmová organizace, bylo tak možno s ohledem na panující politické poměry legálně učinit pouze pod patronátem existujícího orgánu státní správy či samosprávy. A protože zakladatel klubu Ludvík Mucha byl současně členem Klubu přátel Žižkova organizačně zajištěným tehdejší Obvodním kulturním domem v Praze 3, stali jsme se i my jedním z klubů OKD, jehož činnost byla materiálně zabezpečována, ale i ideově dozorována tímto kulturním domem. Jeho vedení jsme předkládali ke schválení rozpočet, dotovaný ze strany OKD bezplatným tiskem zpravodaje, poskytnutím klubovních místností a zprvu i úvěrováním poštovním, a jeho ředitelce ke kontrole každé číslo *Vexilologie*. Přísně odborný charakter a vysoká jazyková úroveň našeho klubovního zpravodaje byly důvodem, že nám ani jedno číslo nebylo vráceno k přepracování. Dokonce ani členská základna klubu v celém tehdejší Československu, spolupracovníci v socialistických zemích a distribuce interního klubovního zpravodaje *Vexilologie* po celém světě, což všechno byly atributy neslučitelné s místním charakterem spolku, jehož aktivity se měly omezovat na obvod Prahy 3, se nestaly důvodem k nějakému omezení činnosti klubu. Do jaké míry to bylo zásluhou pověsti výboru klubu a zejména jeho předsedy či kvality naší práce, nechť laskavě posoudí členové sami. Ocenění za rozvoj mezinárodních vztahů čs. vexilologů, které nám v r. 1982 ONV Praha 3 udělil, je toho ostatně absurdním dokladem.

Tak se název Vexilologický klub postupně stal dobrou značkou jak mezi československými zájemci o studium vlajek a praporů, tak i v zahraničí. Rozsáhlými dotazníkovými akcemi v tuzemsku i aktivní účastí našeho člena Aleše Brožka na mezinárodních vexilologických kongresech v cizině se dostával klub do povědomí všech, kteří něco o vexilologii věděli či vědět chtěli. Proto jsme také hned po společenských změnách v r. 1989, které nás vysvobodily ze závislosti na orgánech místní samosprávy a umožnily nám postavit se alespoň právně na vlastní nohy, o změně zavádějícího označení „klub“ neuvažovali. Dobrou značku nebylo třeba měnit, zejména když i ze strany žižkovských orgánů přetrvávala tendence k pokračování stávající spolupráce, hlavně pak pokud jde o bezplatné zajištění klubovní místnosti pro jednání výboru a pro umístění

archívu a knihovny klubu. Leč opakované stěhování klubovny, jejímž nájemcem je Klub přátel Žižkova, dotovaný přímo z rozpočtu zastupitelstva, v průběhu 90. let minulého století naznačovalo, že zájem o ekonomicky výnosnější pronájem prostor patřících radnici nabývá vrchu nad dobročinným udržováním zájmové činnosti, která se navíc vůbec neváže k městské části Praha 3.

Se záměrem prohloubit prezentaci činnosti klubu v české veřejnosti, tak jak byla diskutována na 33. výroční členské schůzi v rámci 3. ČNVK v Plzni 10.9.2004, proto kromě zřízení jeho webových stránek a elektronické adresy, o čemž jste byli informováni v minulém čísle *Vexilologie*, navrhl výbor přejmenovat dosavadní Vexilologický klub na Českou vexilologickou společnost. Věříme, že tento návrh bude akceptován nejen výroční členskou schůzí, ale přivítán i celou členskou základnou. Jestliže jsme se jako klub dožili let Kristových, necht' se jako Česká vexilologická společnost dožijeme alespoň abrahámovin!

Výbor VK

Jaroslav Martykán

VÝZDOBA HROTŮ TURECKÝCH PRAPORŮ

Když jsem r. 1980 došel při studiu dějin vlajek a jejich předchůdců – starověkých standart – k závěru, že „znamení z emblémů standart se začala malovat či vyšívát i na listu (praporů)“ (1), popř. „že vyobrazení ... rytá nebo leptaná do hrotu kopí, se později vetkávala, vyšívala nebo malovala na látku praporu“ (2), netušil jsem, že se o tom budu moci záhy přesvědčit na vlastní oči a v materializované podobě.

Stalo se tak v 90. letech minulého století při návštěvách sbírek mamlúckých a osmanských praporů v Istanbulu. O typologii hrotů tureckých praporů, v něž se přetvořily emblémy původních standart, jsem referoval již na 2. českém národním vexilologickém kongresu v Ústí nad Labem (3). Zde bych se chtěl zaměřit jen na jeden z charakteristických rysů těchto hrotů – na jejich bohatou výzdobu. A jejím srovnáním s výzdobou praporových listů bych chtěl současně upozornit právě na výše citovaný vztah dekorace hrotů a praporů.

Jak vyplývalo ze závěrů mého referátu v Ústí n.L., výzdoba hrotů tureckých praporů obou proveniencí, tj. mamlúckých i osmanských, vykazuje přes stejné techniky zdobení podstatné rozdíly s tím, že výběr použitých motivů a vzorů je mnohem bohatší u novějších hrotů osmanských.

MAMLÚCKÉ PRAPORY

Nejčastějším typem výzdoby mamlúckých hrotů jsou nápisy; kromě nich se však vyskytují i geometrické obrazce jako kruhy, obdélníky a další mnohoúhelníky dělené rovnými čarami, stejně jako složitější znamení – vzorek známý jako *Rûmî*, palmety a kruhové znaky ovinuté větévkami. *Nápisy* se nacházejí zpravidla uvnitř kruhových medailonů v dolní části čepele hrotu. Méně často se vyskytují v podobě širokého pruhu táhnoucího se přes celou čepel, popř. po jejím okraji. Mají-li nápisy podobu pruhu kaligrafického písma, jsou vloženy do dlouhých obdélníkových kartuší se zakulacenými rohy a pospojovanými navzájem kruhovými medailony. Po stránce obsahové tvoří nápisy zpravidla verše z koránu a další výrazy, provedené ve zdobném, kaligrafickém stylu. Nápisy se staly hlavním prvkem výzdoby mamlúckých hrotů po r. 1320.

Podle dr. Meineckeho (4) jsou nápisy nejvyšší a také nejrozšířenější formou sultánského heraldického znamení (*blazon*) mamlúcké heraldiky. Zatímco první tři sultáni používali pod vlivem evropské heraldiky, se kterou se setkali v Sýrii v období křížových výprav, obecných figur anglického lva (Bajbars, 1260-1277), bourbonské lilie (Mansúr Kalaún, 1279-1290) či německé orlice (Násir Muhammad bin Kalaún, 1293-1341), za vlády posledního z nich se někdy kolem let 1320/1330 zavedl nový typ znamení – nápisy. Ty se časem ustálily do podoby oslavných formulí na sultánovo jméno. Tento zvláštní druh heraldického znamení, který se tesal do průčelí staveb, vyšival na prapory i vyrýval na jejich hroty a který nemá paralelu v žádné nemuslimské heraldice, se od vlády sultána Ašrafa Barsbaje (1422-1438) objevuje i v polích kruhových znaků – medailonů – na hrotech, jak o nich budu hovořit níže. Nápisy zachycující oslavné formule, jméno a tituly vládnoucích sultánů jsou proto považovány za jejich osobní znaky. Až do samého konce Mamlúcké říše r. 1517, kdy byla poražena Osmánci, se tento zvláštní druh heraldického znamení udržel v nezměněné podobě: každý sultán bez výjimky byl označován pouze nápisy ve dvojité děleném kruhovém znaku. Ostatně i Osmánci tuto mamlúckou sultánskou heraldiku převzali – vzpomeňme si jen na kaligraficky provedená jména a tituly osmanských sultánů (tughry) v osmanské emblematicce.

Obr. 1

Obr. 2

Hezkou ukázkou takového oslavného nápisu na hrotu je formule „*Izzunli Mevlânâ es-Sultân el-Melik el-Eşref Kânsüh, 'Azze našruhu.*“ (Sláva našemu pánu Sultánu Králi ctihodnému Kânsühovi. Necht' je jeho vítězství slavné!) na perforované čepeli hrotu praporu sultána Kânsúha el-Gavrího (1501-1514) na **obr. 1**. Sama čepel je zdobena listovým vzorem, čnělka a kulatý bondžuk pak kosočtverci s palmetou. Nápisy v pruzích

přes celou čepel jsou zřetelné zejména na hrotu praporu sultána Berkúka (1382-1398), jak je zřejmé z **obr. 2** – v horní řadě je to verš LXI/13 ze súry as-Saff (Sevržený šik): „*a dám vám i jiné, jež budete milovat: vítěznou pomoc od Boha a blízké vítězství. Oznam věřícím zvěst radostnou!*“, ve spodní řadě pak verš XLVIII/2 ze súry al-Fath (Úspěch): „*Bůh ti odpustil tvé viny dřívější i pozdější a že dobrodiní Svě k tobě dovršil a že vede tě stezkou přímou.*“ Od vlády sultána Berkúka, považovaného za zakladatele pozdně mamlúckého období Burdží, se stal nápis pravidelnou součástí všech tří polí kruhového znaku, resp. ve třech řádcích.

Jsou-li nápisy umístěny na hrotu volně, pak je to zpravidla na květinovém podkladě s rozetami (5) a jednotlivá písmena jsou zdobena prvky vzorku *Rûmî*. Ten je řazen mezi arabeskou dekoraci a na mamlúckých praporech je znám nejpozději od 14. století. Jak napovídá jeho název, vychází z tradiční seldžucké arabesky, protože Rúmský sultanát byl největším státem Anatolských Seldžuků založeným v Malé Asii.

Charakteristickým prvkem výzdoby mamlúckých hrotů, který upoutá nejen svou dekorativností, ale i vlastní symbolikou, jsou však *kruhové znaky*. Zpravidla sestávají z několika různých symbolů umístěných uvnitř kruhového medailonu. Tyto symboly byly vkládány do tří polí, vytvořených vodorovným rozdělením kruhového medailonu dvěma čarami. Dělení dříve prostého kruhového medailonu na tři díly a jejich zdobení různou dekorací začalo za sultána Berkúka (1382-1398), stávající nejčastější symboly se ustálily v období mezi roky 1468 a 1496 spolu se zvykem využít každého volného místa na čepeli hrotu k umístění nějakého nápisu. Tato praxe trvala v zásadě až do konce období vlády mamlúků, tj. do r. 1517. Symboly, vkládanými do kruhových znaků, byly nejčastěji poháry a rohy, v menším počtu případů to byly i lilie (6), velké uzly známé jako „seldžucká křížovatka“ (*Selçuklu geçmesi*) a samozřejmě také nápisy.

V tomto případě však zpravidla nejde o znamení sultánů, ale jejich úředníků či důstojníků (*amîrû*) mamlúcké armády. Jsou to nejpočetnější obecné figury používané v mamlúcké heraldice, které lze charakterizovat jako znaky úřadů zastávaných při sultánském dvoře a vykonávaných služebníky nebo ceremoniáři sultánů, jež byly vyhrazeny mamlúkům, tj. otrokům vládnoucích sultánů. Právo mít vlastní znamení jim bylo udělováno tehdy, kdy daná osoba dosáhla hodnosti *amîra* či jí odpovídajícího postavení u dvora. Toto znamení zůstalo nezměněno i po odchodu dané osoby z této funkce a ve stejné formě se používalo až do konce jejího života. Pouze ti, kdož byli vyzdvíženi na trůn, zaměnili část svého původního emírského znamení nápisem. Obdobně jako v případě heraldických znamení sultánských nejsou ani emírská osobním odznakem nositele, nelze je dědit či postupovat jiným osobám a je třeba je chápat jako znamení říše, označující její svrchovanou moc a její rozšiřování v obsazených územích (4).

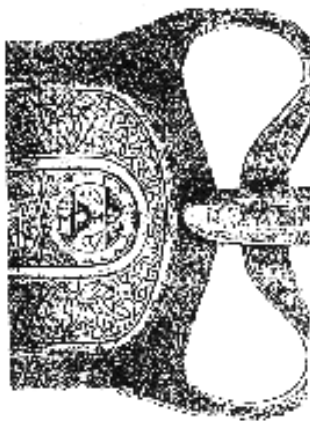
Motiv poháru je na výzdobě znaků používán již od tzv. období *Bahrî* (1250-1390) mamlúckých dějin. Je často kombinován s dobytčími rohy a dezénem známým jako *baklava*, tj. typická turecká sladkost pečená v podobě kosočtverce, což všechno jsou atributy dvou palácových úředníků, obsluhujících sultána, a to číšníka (*sâki*) a komorníka (*ğamdâr*) (7). Všechny tyto symboly jsou patrné z detailu zmíněného Berkúkova praporového hrotu (**obr. 3**) – v jeho dolní části je umístěn kruhový znak rozdělený na tři pole – horní a střední je zlacené, dolní je v barvě kovu. Symboly v horní (*baklava*) a prostřední (pohár se dvěma rohy po stranách) části jsou provedeny v barvě kovu, zatímco další pohár v dolní části znaku je postříbřen. Po stranách znaku jsou motivy nacházející se na populárním osmanském vzoru zvaném *çintemanî* (viz dále).

Je známo, že *poháry* nebo číše na alkoholické nápoje hrály významnou roli v obřadech, vykonávaných již ranými turkickými a mongolskými národy. Můžeme proto

usuzovat, že stejný význam měly při opulentních hostinách mamlúckých sultánů. Poháru bez ouška, tj. na stopce, byla připisována symbolika „nápoje nesmrtelnosti“ a síly, která je jeho pitím přenášena na vladaře. Pití z takových pohárů je ostatně doloženo na mnoha miniaturách, zejména z 15. století.

Obr. 3

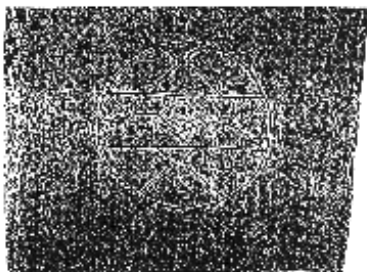
Obr. 4

Rohy (rhytony) jsou svým způsobem také obřadnou nádobou k pití „božských tekutin“. Avšak jejich použití spolu s poháry je třeba vykládat jinak – první interpretace hovoří o „kalhotách šlechtice“, neboť má za to, že rohy napodobují svým tvarem charakteristické turecké kalhoty – šalvar – dole široké a nahoře úzké. V novějších pracích (8) však převládá názor, že rohy na znacích mamlúckých hrotů mají představovat buď primitivní nádoby na pití alkoholických nápojů, nebo růžky na střelný prach (prachovnice).

Dekor známý jako *baklava* (v arabské literatuře *buqqa*) představuje na výzdobě kruhových znaků ubrousek, utěrku nebo velký šátek, používané při stolování sultána. Nachází se také v horní části kruhového znaku na čepeli hrotu, připisovaného praporu emíra Inala a datovaného do poloviny 15. století (obr. 4). Nad čepel bohatě zdobenou zlaceným rostlinným motivem je na stylizovanou rozetu položen kruhový znak, v jehož střední části je vyobrazen pohár s rohy po stranách, v dolní části jenom pohár.

Seldžuckým přínosem k výzdobě kruhových znaků je *velký uzel*, rozšířený jak v kaligrafii a architektuře, tak i v kovotepectví Seldžuků. Objevil se poprvé v době seldžucké dynastie Zengî, vládoucí v Sýrii v letech 1094-1170, jakož i za Ajjúbovců. S nimi se dostal do Káhiry, a ovlivnil tak i výtvarné umění období mamlúků. Seldžucký uzel je vyobrazen na jednom z nejstarších mamlúckých hrotů v celé sbírce, který byl datován do začátku 14. století. Na obou stranách ocelového hrotu byl vyryt kruhový znak (obr. 5) s uzlem uprostřed a pohárem nahoře a dole.

Součástí výzdoby znaků z mamlúckých hrotů byly i nápisy, které byly umístěny buď uprostřed kruhové kartuše, nebo přímo do některého z polí kruhového znaku. Příkladem prvního případu je výzdoba praporového hrotu sultána Kayıtbaye (1468-1496) na **obr. 6**, která vedle bohatého rostlinného vzoru na čepeli, provedeného zlacením a

Obr. 5

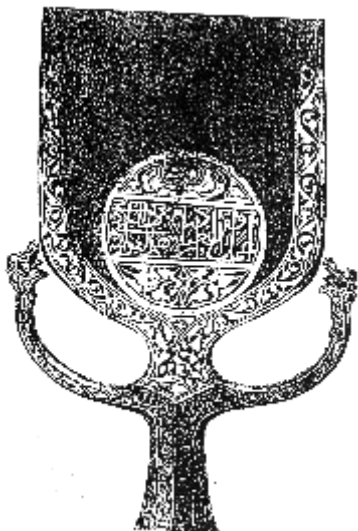
Obr. 6

perforací, nese i zlacený nápis „*Izzunli Mevlânâ es-Sultân el-Melik el-Eşref Ebû'n – Naşır Kâıtbây. 'Azze našruhu.*“ (Sláva našemu pánu Sultánu Králi ctihodnému Ebú 'n Nasr Kayıtbayımu. Necht' je jeho vítězství slavné!) Na **obr. 7** je zase nápis „*Mimmâ `umila birasm` el-Makar el-Ğafılî. `Azze Allâhu našruhu. Cãnbardî el-Ğazalî bi Hamâ el-mahrûsa.*“ (Jedno /z toho/, co bylo zhotoveno z příkazu z Makaru se navrátilivšího místodržícího. Necht' mu Bůh dá slavné vítězství. Džanberdi Gazálí z města Hamy.) umístěn do střední části kruhového znaku na čepeli praporu, připisovaného generálu Džanberdi Gazálímu (+1521). Ve spodní části je palmeta provedená ve stylu *Rûmî*, který nejenže tvoří rostlinný motiv na okraji čepele, ale je v něm stylizován i pohár s rohy po stranách v horní části znaku.

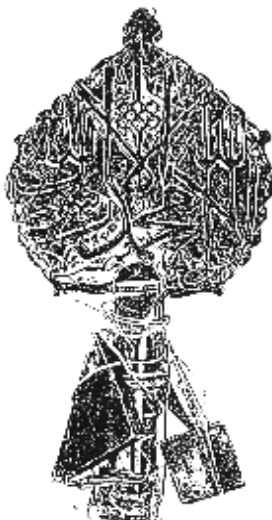
OSMANSKÉ PRAPORY

Seldžukové byli rovněž u kolébky výtvarného umění Osmánců, jak to můžeme dedukovat i z výzdoby osmanských nákončí praporů. I když se žádný seldžucký praporový hrot nedochoval, prameny hovoří o jejich podobnosti s půlměsícem, popř. rohem. Kromě toho seldžucké miniatury zpodobňují srdčité hroty na špicích stanů, které jsou téměř totožné s ranými praporovými hroty osmanskými. Byli to vlastně Seldžukové a jejich súfistická učení o nekonečnosti Boží, kteří svými geometrickými vzory a kaligrafickými slohy písma ovlivnili výtvarné umění Turků té doby. Přítomnost jejich

„ochranné známky“ – tj. seldžucké křížovatky – na výzdobě osmanských hrotů podporuje teorii, že osmanské praporové hroty se vyvinuly z hrotů na stanech Anatolských Seldžuků. Vedle seldžuckého vlivu se však v osmanském kovotepectví a zlatnictví, jimž vděčíme za výrobu často velmi honosných praporových hrotů, promítly i prvky umění byzantského (15. století), íránského (16. stol.) a západoevropského (17.-18. století). Vedle tradičních prvků, o nichž se budu zmiňovat podrobněji, se na výzdobě hrotů z tohoto pozdního období začínáme setkávat nejen s mohutnými svazky květů, ale i jednotlivými květy a kyticemi rozestými mezi nápisy. Květinové girlandy, vlajčí stuhu, mašle a další západoevropské novinky zase převažují mezi dekorativními motivy hrotů v 18. století.

Obr. 7

Obr. 8

V zásadě ale pořád platí, že hlavními prvky výzdoby praporových hrotů jsou vedle různých květinových vzorů **nápisy**. Jsou provedeny ve stylech *kúfí*, *nasth*, *květinový kúfí*, *květinový nasth* a *pletený kúfí* (zejména v raném období, pod vlivem seldžucké tradice), zatímco později převažuje výhradně *siilüs*. Nápisy jsou někdy volně rozptýleny na pozadí, jindy uspořádány do pravidelných řádků na lemu hrotů nebo uvnitř kartuší.

Obsahem nápisů jsou převážně verše z koránu. Zejména je oblíbený již citovaný verš LXI/13 ze súry as-Saff (Sevržený šik) a dále proslulý „verš trůnu“ (*ájatu`l – Kursí*) II/255 ze súry al-Baqara (Kráva). Ten je pokládán za jeden z nejposvátnějších textů celého koránu. Má velkou magickou hodnotu, často je užíván na amuletech a při modlitbách. Vykazuje nápadné paralely s židovskými a křesťanskými hymny a zdá se být arabským překladem některého z nich. Zní takto: „*Bůh – není božstva kromě Něho, živého, trvalého. Nepadá naň ani dřímota, ani spánek, Jemu náleží vše, co na nebesích je i na zemi! Kdo může se u Něho přimluvit jinak než s dovolením Jeho? On zná, co je před*

rukama jejich i co je za zády jejich, zatímco oni neobejmou z vědění Jeho nic leda to, co On chce. Trůn Jeho obepíná nebesa i zemi a strážení jich Mu potíží nečiní – On vznešený je a mohutný!“ (9). Častý je i nápis známý pod arabským výrazem *Kelime-i Tewhid* – slibující vítězství a tvrdící, že Bůh je jedinečný a Mohamed je jeho prorok. Mezi nápisy však najdeme i jméno Alláhovo, Mohamedovo a jména čtyř prvních chalífů, jména sultánů, kteří dali prapory zhotovit, jakož i nápis zvaný *vefk*, což je vlastně určitá zařkávací formule. Pěknou ukázkou použití duktu *květinový kúfí* na výzdobě praporového hrotu je nákončí praporu vládce kmene Bílých beranů Dlouhého Hasana (1453-1478) na obr. 8.

Zatímco nápisy mají podle súfistického učení představovat ve výtvarném umění určitý asymetrický a znepokojující faktor, ornament má do něj vnášet řád, pravidelnost a uklidnění. Proto je květinový, rostlinný i abstraktní geometrický ornament trvalým a základním prvkem muslimského výtvarného umění i řemesel. Mezi *květinovými vzory* jsou nejoblíbenější naturalisticky provedené květy tulipánů, karafiátů, růží, pivoněk, verbén a již výše zmiňované kytice a girlandy v pozdějším období. Nejvýraznějším motivem využívajícím květinových vzorů je již zmiňovaný *Rûmî*. Mezi *rostlinnými motivy* jsou nejznámější palmety, *Saz* a *Hatâvî*, zatímco nejpoblíbenějším *abstraktním* ornamentem je *Çintemanî*.

Obr. 9

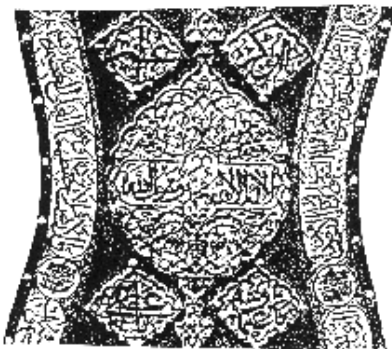

Obr. 10

K zaplnění prázdného pole hrotu byly používány zejména dva motivy. První z nich je *Saz* definovaný jako rostlinný vzor s malými ozubenými lístky. Ty však často v extravagantním provedení mnoha výtvarníků přerůstají v bujnou zeleň, kombinovanou s rotujícím pohybem listů ze stromu zvaného *handžár* podle tvaru listů připomínajících tuto krátkou zahnutou dýku. Rotující pohyb kontrastuje se statickou rolí rozet, které působí jako střed celého vzoru. Na výzdobě hrotů je tento dezén používán v drobném a jednoduchém provedení. Protože nemám k dispozici žádnou vhodnou ukázkou, na obr. 9 je pro ilustraci tento motiv použitý na osmanské keramice (10).

Od 16. století je v osmanském výtvarném umění oblíbený vzor *Çintemanî*, který plní na výzdobě hrotů stejnou úlohu, tj. zaplňuje volný prostor. Je tvořen dvěma prvky –

širokým pruhem, který bývá označován jako oblak nebo tygrováný proužek, a třemi koulemi, často zpodobňovanými jako velmi uzavřené půlměsíce. Krásným příkladem použití tohoto výtvarného prvku na výzdobě hrotu je na **obr. 10** uvedený detail zlatého hrotu, zhotoveného v 16. století pro sultána Selima II. Kartuše s nápisem *Kelîme-i Tewhîd* je na něm položena přes středový medailon, zdobený tímto motivem.

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

Obr. 14

Jak na výzdobě zbraní ze sultánské sbírky, tak na praporových hrotech vystavených v paláci Topkapı se opět vyskytuje tradiční seldžucký výtvarný motiv *Rûmî*, o němž jsem již hovořil v souvislosti s výzdobou mamlúckých praporových hrotů. Jeho následníkem je sloh zvaný *Hatâyî*, který představuje častou tureckou inspiraci – slabost pro vše čínské; jmenuje se podle starotureckého názvu Číny – Cathay. Oba zmiňované názvy se používají pro rozlišení mezi dvěma bohatě se vinoucími květinovými vzory, inspirovanými na jedné

straně smyslem pro abstraktní, geometricky uspořádané islámské motivy západoasijského původu a na druhé straně smyslem pro prvky čínské. Typickou ukázkou využití *Rûmî* na výzdobě osmanských praporových hrotů je dekorace středového medailonu na hrotu praporu sultána Selima II. z r. 1567 (**obr. 11**), zatímco nápisy v kartuších (*Kelîme-i Tewhîd* a jména čtyř proroků) a na obvodu hrotu jsou v kaligrafickém slohu *sülüs*. Také výzdoba dalšího středového medailonu – tentokrát patřícího na hrot praporu sultána Murada IV. ze 17. století (**obr. 12**) – nás může informovat o použití osmanského výtvarného stylu – tentokrát *Hatâyî* – v osmanském zlatnictví. Přes medailon položená kartuše obsahuje verš LXI/13 sûry as-Saff, často vyšívaný na listu muslimských praporů a vlajek. Protože na monochromatických hrotech nejsou oba použité výtvarné slohy příliš zřetelné, doplňují tyto ukázky i výraznějším (protože v originále různobarevným) provedením na známé iznické keramice (**obr. 13**, resp. **obr. 14**).

Určitý kompromis mezi nápisem a květinovým vzorem pak představuje poslední prvek výzdoby osmanských nákončí – také již dříve zmiňovaný *velký uzel* zvaný „seldžucká křižovatka“, který navazuje na seldžuckou tradici ve výzdobě osmanských praporů a jejich hrotů.

ZÁVĚR

Závěrem lze konstatovat, že výzdoba jak mamlúckých, tak osmanských praporových hrotů, uložených v muzeu sultánského paláce Topkapı, je zcela v duchu všeobecně známé skutečnosti, že základními dekorativními prvky výtvarného umění a uměleckých řemesel muslimského světa jsou abstraktní ornamenty a arabské nápisy (citáty z koránu) v různém kaligrafickém provedení. Jejich kombinace vytvářejí dokonalou harmonii, spojenou s islámskou doktrínou monoteismu.

Tuto harmonii však nenajdeme jen na praporových hrotech, jak jsme se s nimi zabývali v tomto článku. Je evidentní i na výzdobě praporových listů (11), kde jsou nápisy posvátného nebo mystického obsahu našívány ve formě aplikace na látku, jejíž vzory – zpravidla květinového, rostlinného nebo abstraktně geometrického charakteru – vyjadřují dobové pojetí vzorování látky přiměřené použití na symbolu státu a jeho vládce. Také další symboly, objevující se na výzdobě praporových listů, mají svůj původ v islámu, resp. v súfismu, jako určité formě jeho interpretace mj. i ve výtvarném umění. Vždyť např. známé osmanské symboly (12) jako Slunce, Měsíc a hvězdy jsou připomínkou světla a planoucí lásky k Bohu, vyjadřující jeho Věčnost, jako je věčná obloha nad zemí. Na rozdíl od toho v dezénech převažující rostlinné, květinové či figurativní vzory (např. na známém „ptačím“ koberci) jsou odrazem šamanismu, který středoasijské Turci vyznávali před přijetím islámu. Ten jejich používání nezakázal, ale uspořádal je do nekonečných a stále se opakujících obrazců, vyjadřujících v súfistickém pojetí opět nekonečnost a věčnost Boží. Ornament vytvářející současně stále nové obrazce a dávající jim smysl nepřetržitě změny, kterou súfisté vykládají jako odraz Boží na proměnlivém obraze země (13).

Poznámky:

- (1) J. Martykán: Nástin nejstarší historie praporů a vlajek, I. část, *Vexilologie* č. 40, s. 723-753.
- (2) Totéž, II. část, *Vexilologie* č. 41, s. 755-783.
- (3) J. Martykán: Typologie hrotů tureckých praporů ze sbírek sultánského paláce Topkapı. Sborník přednášek z 2. ČNVK, s. 55-67.

- (4) M. Meinecke: The Mamluk Heraldry (poznámky k přednáškám na fakultě archeologie Káhirské univerzity v letech 1974-1975).
- (5) Motiv rozety se 6 okvětními lístky je připisován sultánu Násiru Muhammadu bin Kalaúnovi, který jej používal jako rodinný emblém dynastie Kalaúnovců, vládnoucí Egyptu a Sýrii s krátkými přerušeními do r. 1390.
- (6) Lilie (*fleur-de-lis*, arabsky *faransísíya*) pochází ze znaku sultána Mansúra Kalaúna, který ji r. 1283 přijal od mongolského chána Zlaté Hordy Tudana Mongka (1281-1287) v odpovědi na svůj dopis, v němž chánovi oznamoval svou konverzi k islámu a požadoval od něho udělení muslimského jména a praporu se znakem. Lilie je doložena výhradně na stavbách v Sýrii a na mincích Mansúrových nástupců, ražených rovněž v Sýrii. K tomuto emblému se však přihlásil i sultán Berkúk (1382-1398) a jeho syn Násir (1398-1412).
- (7) Sultánův tajemník (*davádár*) je symbolizován v mamlúcké emírské heraldice obdélníkovým penálem. Kromě výše uvedených znamení, která nacházíme na praporových hrotech z istanbulského paláce Topkapı, byly dále používány atributy hole na pólo (pro trenéra póla – *ğúkandâr*), kruhového stolu (pro ochutnávače jídla – *ğaşnikâr*), šavle nebo meče (pro zbrojnoše – *silahdâr*), luku (pro lučištníka – *bunduqdâr*) atd. Omezený počet symbolů a možnost jejich pouhých tří kombinací vyvolávaly samozřejmě požadavek na barevné odlišení jednotlivých polí kruhového znaku i znamení na nich umístěných. Předpokládá se proto, že heraldická znamení v architektuře, na řemeslnických výrobcích (zbraních, štítech apod.) i jinde byla původně natřena barvami (M. Meinecke, Die mamelukische Heraldik in Ägypten und Syrien, *Der Herold*, čtvrtletník pro heraldiku, genealogii a příbuzné nauky, č. 2/1990, s. 38 - 40, 47). Z toho lze vyvodit, že tato znamení byla i barevně vyšívána na prapory nositelů těchto znamení.
- (8) H. Tezcan, T. Tezcan: Türk Sancak Alemleri, Ankara 1992.
- (9) Korán v překladu Ivana Hrbka, který knihu současně opatřil předmluvou, komentářem a rejstříkem. Praha, ODEON 1991.
- (10) N. Atasoy, J. Raby: Iznik. The Pottery of Ottoman Turkey, London 1989.
- (11) Michael Meinecke (4) se domnívá, že heraldická znamení „bývala umístěna na standartách. Je zase jenom málo důkazů, které by podpořily tuto teorii, protože se nezachoval žádný původní mamlúcký prapor. Ale je známo několik kovových předmětů, které mohou být identifikovány jako hlavice praporů, na nichž byla tato znamení objevena. Důvodem pro umístění znamení na jeho hlavici místo na prapor samotný může být velikost, která byla příliš malá na to, aby nesla znamení.“ O současném použití znamení na hrotu i na listu praporu Meinecke evidentně neuvažuje. Meinecke současně cituje historika Kalkašandího (Subh IV, 8:11-12), který popisuje insignie mamlúckého sultána (... jednou z nich je velký prapor ze žlutého hedvábí, vyšívaný zlatem; tento prapor nese sultánovy tituly *lalqâbl* a jeho jméno; prapor se nazývá *al- 'išâba*), resp. dokládá podobu praporu sultána rásúlovské dynastie v Jemenu, který sám viděl vztyčený na hoře Arafát v r. 1337 – bílý s mnoha červenými květy, přičemž emblémem sultána byl právě červený květ na bílém poli. Meinecke pak uzavírá, že „s ohledem na silný politický vliv mamlúků na Rásúlovce může tento citát demonstrovat zvyk obdobný použití v Egyptě a Sýrii, že totiž lze i v tomto případě dojít k závěru, že i pro mamlúcké sultány je charakteristické použití jejich heraldických znamení na jejich praporech“.

- (12) J. Martykán: Osmanské barvy – červená a bílá, *Vexilologie* č. 98, s. 1883-1893 a *Vexilologie* č. 99, s. 1899-1906.
- (13) S. Ögel: Anadolu'nun Selçuklu Çehresi, Istanbul 1994.

Various inscriptions are the most frequent motif of decoration of the Mamluk flag finials. Inscriptions are considered for a special type of armorial bearing not paralleled in any non-Muslim heraldry. They have been used as unique heraldic devices of sultans since 1320/1330 when the emblematic Imperial devices of lion, fleur-de-lys and eagle were replaced by praising phrases on the name of the ruling sultan. These mottos were placed in different parts of the flag finials – over their blade (Fig. 1, Fig. 2), engraved on the medallions (cartouches) – Fig. 6, or in different parts of three-fielded shields (badges) – Fig. 7. These badges are the most common emblematic devices on flag finials belonging to the officers (amîrs) of the Imperial court and army. Their signs of cup (for cup-bearer), napkin represented by a lozenge (for master of the robes), rhyton or power-horn (for military nobility) and many others are characteristic marks of the court offices reserved to the Mamluks (= slaves) of the ruling sultans. Some of them are frequently placed in various parts of the badge found on the finial (Fig. 4, Fig. 5). Both written and emblematic devices are used in case when the former officer was elevated to the throne in the early period. Verses from Quran and so called “Kelîme-i Tewhîd” – verses promising victory and stating that God is one and Muhammad is his Prophet – are the most frequent quotations on the Ottoman flag finials. These inscriptions are sometimes freely dispersed over background (Fig. 8) and sometimes written in form of lines of writing in the bordure (Fig. 10, Fig. 11) or inside the cartouches (Fig. 11, Fig. 12). Motifs of floral and leaf patterns are either sprinkled among the inscriptions or they are used to fill up the plain background. The Saz design (Fig. 9) defined as rotating floral motif with large serrated leaves and popular Çintemani pattern (Fig. 10) are mainly used for this purpose. Traditional Seljuk arabesque decoration known as Rûmî is used on the central medallion of the finial of Selim II from 1567 (Fig. 11, Fig. 13), while another motif is shown on the flag finial of Sultan Murad IV from the 17th century (Fig. 12, Fig. 14). This pattern is known as Hatâyî and represents chinoiserie in the Ottoman decorative arts. In generally, it is presumed that both Mamluk and Ottoman decorative element displayed on their flag finials had been placed on the banners themselves, too.

ZPRÁVA ZE 34. VÝROČNÍ ČLENSKÉ SCHŮZE

Historická schůze, která dala našemu občanskému sdružení nové jméno, se konala 2.4.2005 v klubovně partnerského Klubu přátel Žižkova v Praze 3, Blahoslavově ul. 2. Po obvyklém neformálním setkání členů s výměnou vexilologických informací a publikací, pro které byla klubovna otevřena péčí ne zcela zdravého P. Fojtíka již od 10 hodin, zahájil jednání výroční členské schůze předseda VK J. Martykán přivítáním všech 25 přítomných a 1 hosta pár minut po 13. hodině. Po vzájemném představení všech zúčastněných a již slova ujal jednatel VK J. Eichler, který na úvod své zprávy o činnosti VK v r. 2004 zhodnotil přípravu a průběh 3. ČNVK v Plzni. K plné spokojenosti účastníků se kongres především zásluhou K. Černého a ostatních spoluorganizátorů vdařil jak po organizační, tak po odborné stránce. Příjemným překvapením pro účastníky VČS, zejména však pro ty, kteří byli i na kongresu v Plzni, byla skutečnost, že pečí

Střediska vexilologických informací P. Exnera mohli již na této VČS obdržet reprezentativní sborník přednášek z 3. ČNVK, tj. půl roku po jeho skončení, což je praxe jinde ve vexilologickém světě nevídaná. Publikační činnost VK se v roce 2004 vůbec vydala – bylo vydáno mimořádně pět čísel zpravodaje, z nichž jedno bylo vyhrazeno tematice vlajky Evropské unie a bylo vydáno při příležitosti vstupu Česka do EU. Za vexilologický vydavatelský počín roku je možno bezpochyby označit publikaci „Vlajky, prapory a jejich používání“, kterou vydal jeden z našich kolektivních členů, společnost LIBEA s.r.o., a jejímiž autory jsou členové výboru P. Exner, P. Fojtík a Z. Svoboda. Také komplexní publikace o pravidlech pro používání vlajek na území ČR, vč. vlajek krajských, obecních či firemních, určená pro nejširší veřejnost totiž v našich zemích dosud nevyšla a i v zahraničí je svou podrobností a názorností ojedinělá. Současně byla zmíněna i další publikační, osvětová a konzultační činnost řady našich členů (P. Exner, J. Hubka, K. Černý, P. Holas, P. Fojtík, Z. Svoboda, P. Palát) v parlamentním podvýboru pro heraldiku a vexilologii a na veřejnosti vůbec. K vyjasnění podnětů pro prohloubení působení klubu v tomto směru – jak byly prezentovány na minulých VČS - se setkal výbor s vedením společnosti LIBEA s.r.o. na listopadovém výjezdním zasedání v Liberci. Konkrétními výsledky tohoto jednání bylo jak zřízení vlastní internetové domény a elektronické adresy klubu, tak vydávání vlastních tiskových zpráv (ta první k 85. výročí státní vlajky měla v médiích širokou odezvu). Rovněž jsme začali se zpracováváním podrobnějších informací pro kupce vexilologického materiálu (příbalové letáky) i pro SEVT v rámci osvětové činnosti o symbolech ČR na středních školách. S obsahem takové tiskoviny, zaměřené na 85. výročí přijetí české (československé) státní vlajky, seznámil VČS její autor Z. Svoboda. Tyto a další vytipované aktivity budou pokračovat i v roce 2005. Závěrem své zprávy upozornil J. Eichler na pokračující pokles členské základny v roce 2004 (1 člen zemřel, 2 vystoupili). K datu konání schůze neuhradilo členský příspěvek ještě 8 loňských členů, mezi 89 individuálními členy, kteří tak již učinili, však byli i O. Kaňovský, J. Hampl, G. Kadlec, V. Zedník a B. Mašek, kteří dosáhli v průběhu I. čtvrtletí tohoto roku významného životního jubilea, k němuž jim výbor srdečně blahopřeje.

Snižující se členská základna přirozeně limituje i zdroje rozpočtu VK na r. 2005, jak se o tom zmínil místopředseda a hospodář VK P. Fojtík. A to přesto, že řada členů i nadále hradí členské příspěvky v mimořádně výši. Tady je na místě vzpomenout tradičně J. Dvořáka, který minimální členský příspěvek navýšil opět o 4000 Kč, dále V. Kohlíčka (zaplatil 1000 Kč), V. Liščáka, F. Píchu a J. Zrzavého (každý po 500 Kč), P. Štochla a V. Zoubka (oba po 400 Kč), V. Baara, J. Nebřenského, T. Sadílka, J. Tůmu a J. Waltersteina (každý po 300 Kč) či J. Koldu (250 Kč). 14 členů zaokrouhlilo členský příspěvek ze 170 Kč na 200 Kč, další ze 70 Kč na 100 Kč, ale i někteří členové v důchodovém věku uhradili dobrovolně plný členský příspěvek. Všem patří naše vděčnost a dík! Plánovaný rozdíl mezi příjmy a výdaji, narůstajícími se zvýšením sazby DPH u tiskárenských služeb, nárůstem tuzemského poštovního od 1.2.2005 a dalšími plánovanými výdaji (nová razítka a klíče od klubovny, podíl na provozu klubovny KPŽ), jsme dosud schopni kryt z úspor minulých období, takže výbor zatím neuvažuje o zvýšení minimálního členského příspěvku. K tomuto kroku by se odvážil za předpokladu nalezení jiné, levnější formy úhrady příspěvku, než je poštovní poukázka. Hospodaření VK v r. 2004 doporučil VČS schválit revizor L. Hnát, který ani ve vedení účetní evidence nenalezl nedostatky.

Před diskusí k předneseným zprávám se účastníci VČS věnovali projednání a schválení změn stanov Vexilologického klubu, které jménem výboru předložil jednatel J. Eichler. Po otevřené a dělné diskusí schůze schválila tři hlavní navržené změny stanov –

změnu názvu našeho občanského sdružení (důvody jsou uvedeny v úvodníku k tomuto číslu *Vexilologie*), zpřesnění způsobu voleb výboru a revizora ve směru jejich větší demokratizace (který se zkušebně osvědčil na VČS v r. 2004) a zřízení čestné funkce čestného předsedy ČVS (do které byl následně jednomyslně zvolen první předseda VK L. Mucha). Rovněž tak byly do novelizace stanov zahrnuty konstruktivní návrhy na zpřesnění jiných jejich ustanovení, zatímco ty, které by ve svém důsledku omezovaly dělnost, výkonnost a soudržnost výboru, byly zamítnuty. V diskusi k předneseným zprávám vystoupili K. Černý, R. Zoufal, V. Nenáhla a J. Martykán.

V části vyhrazené odborným referátům vystoupili kromě již zmiňovaného Z. Svobody i J. Hubka a P. Fojtík, kteří seznámili přítomné s aktualitami ve státní vexilologii a heraldice za poslední období, J. Tenora s poznámkami k ruské terminologii v zákonech o symbolech subjektů Ruské federace, jakož i R. Klimeš s výsledky svého bádání po symbolech amerických držav v Tichomoří. Jejich vystoupení našla kladnou odezvu mezi přítomnými a vedla k bohaté diskusi k předneseným tématům.

Jako již tradičně byla 34. výroční členská schůze zakončena usnesením, které bylo jednomyslně schváleno v tomto znění:

1) Výroční členská schůze schvaluje:

- a) zprávu o činnosti VK v roce 2004;
- b) zprávu o hospodaření VK v roce 2004;
- c) návrh rozpočtu VK v roce 2005.

2) Výroční členská schůze

- a) mění název občanského sdružení, a to z „Vexilologický klub“ na „Česká vexilologická společnost“;
- b) mění stanovy občanského sdružení tak, jak je uvedeno v příloze, která je nedílnou součástí tohoto usnesení;
- c) ukládá výboru zapracovat do stanov občanského sdružení změny uvedené v bodě a) a b) a oznámit je Ministerstvu vnitra v souladu s § 11 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

3) Výroční členská schůze zvolila čestným předsedou České vexilologické společnosti doc. RNDr. Ludvíka Muchu, CSc.

4) Výroční členská schůze bere na vědomí zprávu revizora k přednesené zprávě o hospodaření v roce 2004.

5) Výroční členská schůze ukládá výboru

- a) předložit návrh Volebního řádu k diskusi členům ČVS na internetových stránkách ČVS;
- b) vypracovat výpůjční řád knihovny ČVS;
- c) dodat členům ČVS po jednom výtisku stanov v platném znění.

-jm-

NOVÉ ZNAKY

GRUZIE

Zatímco novou státní vlajku přijal režim vzniklý z listopadové „Revoluce růží“ v r. 2003 ještě před inaugurací svého vůdce prezidentem 25.1.2004, kdy byla poprvé úředně vztyčena (1), s ostatními novými symboly státu – hymnou a státním znakem – to tak rychle nešlo, i když záměr byl ohlášen již při přijímání nové vlajky. Autor jejího konečného designu a předseda Heraldické společnosti Gruzie architekt Mamuka Gongadze byl rovněž členem zvláštní státní komise, která měla připravit mj. i návrh nového státního znaku. Již 21.2.2004 se však v interview s gruzínským prezidentem v ruské televizi objevila prezidentská vlajka (2), která nesla na bílém listu velký znak bývalého královského rodu Bagrationů – zlatým středovým křížem čtverceny červeno-modrý štít, přidržený dvěma zlatými lvy. Vzhledem k tomu, že v té době ještě žádný nový znak Gruzie nebyl úředně schválen, lze říci, že obdobně jak M. Saakašvili živelně používal „historickou“ vlajku krále Davida IV. Budovatele, tak se i bagrationův znak (obr. 1) zmocnil z revolučního nadšení a bez zřejmého zákonného oprávnění. Vždyť teprve 16.4.2004 přinesla agentura „Novosti-Gruzija“ zprávu státní komise pro přípravu státní symboliky, že byla právě vyhlášena soutěž na podobu nového státního znaku Gruzie (3). V ní se sice postupně sešlo 31 návrhů, největší ambice měl však od samého počátku mít návrh zpracovaný členy heraldické společnosti již v r. 2003, jak o něm mluvil M. Gongadze v rozhovoru pro noviny *Svobodnaja Gruzija* č. 57-58

Obr. 1

(23054) z 3.4.2004 (4). Byl vytvořen s použitím principu tzv. mluvící heraldiky a v duchu názoru, že rodový znak – byť by to byl královský rod Bagrationů – se nemůže stát znkem státu, jelikož nikdo na to nemá právo. Proto se heraldici rozhodli využít staré symboliky jednotlivých oblastí: *Znak korunuje iberijská koruna. Zleva a zprava jsou lvi - štítonoši. Na štítu je sv. Jiří, držící štít s vyobrazením chitónu. Chitón je znakem Mcchetu, kde byl světec pohřben. V první čtvrti je vyobrazena Iberijská hora, která nás odkazuje na mýtus o Amiranovi a představuje východní Gruzii. Zlaté rouno ve čtvrté čtvrti symbolizuje západní Gruzii (Kolchidu – jm). Ve druhé čtvrti je vlajka dnešního Abchazska. Zelenobílá vlajka s vyobrazením dlaně vychází z dávné minulosti a patří právě tomuto území. Objevuje se na stejných mapách jako vlajka s pěti kříži. Také Iberijská hora má souvislost s gruzínským mýtem o Amiranovi, stejně jako s abchazskou pověstí o Abrskilovi. Ve třetí čtvrtině je současná vlajka Adžarska. Pod znakem se nachází nápis MRAVALŽEMIER! což se řecky řekne „polychronion“ – věčnost. Máme ještě jednu, malou variantu znaku – kterou tvoří jen sv. Jiří a nad ním iberijská koruna. Ten se mi líbí nejvíce.* Je zajímavé, že ve stejném rozhovoru se M. Gongadze svěřuje s tím, že v současné době komise pracuje na občanské i vojenské standartě prezidenta republiky a že heraldici jednoznačně odmítají návrhy, aby byly připraveny jako varianty symboliky Bagrationů. V té době se však již

používala prezidentská vlajka, využívající na červeno-modře čtvrceném štítu prvků bagrationského znaku (5). Námitky heraldiků patrně vyšly naprázdno.

Vláda stanovila pevný termín pro zavedení chybějících státních symbolů – znaku a hymny. Do Dne nezávislosti 26. května 2004 měla Gruzie vstoupit se všemi atributy státnosti. Proto se také 20.5.2004 sešli poslanci, aby schválili novou hymnu. Zatímco její hudební složka (kompilace melodií z oper klasika gruzínského hudby Zacharii Paliašviliho „Daisi“ a „Abessalom a Eteri“ v úpravě Josifa Kečakmadzeho) byla přijata bez výhrad, text z pera básníka a bývalého ministra kultury Davida Magradzeho se zdál mnoha zástupcům lidu příliš komplikovaný; nakonec však byl v prvním čtení zákon „O státní hymně“ 134 hlasy proti 14 schválen (druhé a třetí čtení proběhlo o den později). Stejnou zkouškou měl projít státní komisí vybraný návrh státního znaku, jehož autorem byl již citovaný Mamuka Gongadze. Zahrnul v něm jak prvky znaku královské dynastie Bagrationů (zřetelný ústupek vládnoucí moci), tak i znaku dosavadního – sv. Jiří na bílém koni, jak zabíjí draka. Štít přidržují dva zlatí lvi (6). Model vybraný z 31 došlých návrhů nebyl sice parlamentem schválen, ale z jeho rozhodnutí na mimořádném zasedání 25.5.2004 byl vystaven v Den nezávislosti k veřejné diskusi v centru Tbilisi; současně byl publikován v gruzínském tisku (7). Jeho popis i symboliku, vycházející z informací autorových, přinesl *Flag* č. 4 (7). Znak představený v gruzínském parlamentu 23.5.2004 vychází ze symboliky královské dynastie Bagrationů a tvoří jej štít, rozdělený zlatým

Obr. 2

a) vítězství nad temnými silami. V třetím modrém poli je zlaté rouno – emblém západní Gruzie, Kolchidy (a současně znak gubernie Kutaisi z doby Ruské říše). Zlaté rouno „představuje předkřesťanskou kulturu a historické vazby gruzínského národa na nejstarší střediska civilizace“. Znak je završen královskou korunou Bagrationů, štítonoši jsou zlatí lvi, moto: *SÍLA V JEDNOTĚ*. Menší znak tvoří korunovaný štít s vyobrazením sv. Jiří (8). Z anglického popisu znaku ve stejném prameni se dovídáme, že moto na stuze je psáno písmem „mchedruli“ gruzínské abecedy) (obr. 2).

Avšak při diskusi na mimořádném zasedání parlamentu poukázala jeho předsedkyně Nino Burdžanadzeová na nutnost, aby se nový znak vedle heraldické správnosti těšil i vkusu absolutní většiny obyvatelstva a členů parlamentu (9). Proto bylo rozhodnuto o zamítnutí příslušného zákona a o předložení návrhu státního znaku k veřejnému posouzení. Dne 24.9.2004 posoudili členové parlamentního výboru pro vzdělání, vědu, kulturu a sport v rámci projednávání návrhu zákona „O státní symbolice Gruzie“ celkem

tři varianty znaku, které jim na základě výsledků veřejné diskuse předložila dočasná státní komise (10). Vybranou variantu státního znaku pak schválilo plenární zasedání parlamentu 1.10.2004 hlasy 130 poslanců proti třem. Tvoří ji štít červené barvy se stříbrným sv. Jiřím Vítězným – svatým patronem a nejváženějším světcem země – se zlatou svatozáří, který probodává kopím draka v podobě, v jaké se objevoval na starogruzínských ikonách. Štít přidržují dva lvi – symboly síly, pod ním se vine stuha s nápisem v současné gruzínštině **SÍLA V JEDNOTĚ**. Na štít je položena koruna bagrationské dynastie, která zemi vládla od 9. století do r. 1801 a pod jejímž vedením se různé gruzínské oblasti sjednotily v jeden stát. V parlamentu však proběhly zprávy, že grafické provedení právě schváleného znaku ještě dozná drobných změn (11). Z novinových zpráv, popisujících jednání parlamentu o znaku, také vyplynulo, že předcházející preferované pojetí státního znaku vyvolalo mezi poslanci celkem velký nesouhlas a nespokojenost z důvodu jeho přetíženosti množstvím symbolů. Gongadzem původně navrhovaný malý státní znak (první pole štítu) pojatý jako zjednodušená varianta znaku proto nalezl mezi nimi mnohem větší pochopení a byl po krátké debatě schválen (12).

Příloženou definitivní kresbu nového státního znaku (**obr. 3**) zpracoval P. Fojtík podle přílohy k zákonu „O státní symbolice Gruzie“, který je zveřejněn na internetových stránkách Parlamentu Gruzie (13). Vyplývá z ní, že štítonoši jsou zlatí a stojí na zlatém podnoží tvořeném dvěma větévkami vinné révy s celkem sedmi listy. Nápis je proveden v černé barvě na stříbrné stuze, koruna je zlatá s bílými kameny na čelence a perlami na obloučích. Malý znak pak tvoří štít s korunou.

Obr. 3

Z podkladů zaslaných redakci našimi ruskými spolupracovníky M.V. Revnivcevem a V.A. Lomancovem zpracoval -jm-

Poznámky:

- (1) *Vexilologie* č. 131, s. 2481-2483.
- (2) Zpráva M.V. Revnivceva z 21.2.2004. V její příloze bylo z obálky č. 29 (3/98) časopisu *Gerbovėd* převzaté vyobrazení štítu velkého bagrationského znaku kněžny Leonidy Georgijevny. Celý znak lze rovněž nalézt na stránce místního historika Georgije Gabeškiri http://www.nplg.gov.ge/ic/library_e/gabeskiria/images/133-page-Bagrationsi.jpg.
- (3) <http://grani.ru/Politics/World/Europe/Georgia/m.67379.html> z 16.4.2004.

- (4) Rozhovor byl uveřejněn i na webové stránce deníku <http://www.svobodnaya-gruzia.com/interview/?=57-58/01>.
- (5) Informaci o ní přinesl bulletin Ruského střediska vexilologie a heraldiky *Flag* č. 3 (6) z dubna 2004 (s.6), stejně jako se objevila na snímku prezidenta Saakašviliho ke zprávám o rusko-gruzínském napětí v Jižní Osetii (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3535738.stm> z 5.8.2004). Na červeném srdečním štítku nese stříbrný chitón (spodní oděv obdélníkového stříhu, původně řecký) Krista, ve prvním červeném poli zkřížené zlaté žezlo a stříbrný meč pod zlatou královskou korunou, ve třetím modrém poli zlaté váhy a ve čtvrtém červeném poli stříbrného jezdce na koni (sv. Jiří). Obsah druhého modrého pole je nezřetelný – snad hrot šípů položený přes úhlopříčný kříž, vše patrně zlaté. Středový kříž, objevující se na bagrationském znaku, chybí zcela. Štít je přidržován dvěma zlatými lvy. Kvalitní vyobrazení znaku lze nalézt na webové stránce <http://artgeorgia.bravehost.com/heraldry-geo-html>
- (6) Zprávu o jednání parlamentu přinesly noviny *Moskovskij Komsomolec* z 24.5.2004 (<http://www.mk.ru/numbers/1094/article31511.htm>) i petrohradská zpravodajská agentura ABN 20. 5. 2004 (http://www.abnews.ru/type_news_full.html?79735&data=news).
- (7) Zpráva ruské agentury RIA – Novosti iz gruzínskoj stolicy Tbilisi z 26.5.2004 (http://www.rian.ru/rian/intro.cfm?nws_id=598008).
- (8) Novyj gerb Gruzii, *Flag* 4 (7), květen 2004, s. 2.
- (9) Zpráva ruské agentury RIA – Novosti z 25.5.2004.
- (10) Zpráva ruské agentury RIA – Novosti iz gruzínskoj stolicy Tbilisi z 24.9.2004 (http://www.rian.ru/rian/intro.cfm?nws_id=690483).
- (11) Zprávy o jednání gruzínského parlamentu 1.10.2004 přinesly mj. agentury ITAR-TASS (www.strana.ru/news/228396.html), Rosbalt (www.rosbalt.ru/2004/10/01/179826.html) a VIP-Novosti (<http://lenta.ru/vojna/2004/10/01/gerb>).
- (12) Zpráva agentury Day.Az z 1.10.2004 (<http://www.day.az/news/georgia/13706.html>).
- (13) <http://www.parliament.ge>

KOMORY

Teprve nyní, několik let po přijetí nové ústavy Komorské unie, se objevily první informace o novém státním znaku této země. Jeho vyobrazení získal v březnu tohoto roku prezident FIAV Michel Lupant na komorském velvyslanectví v Paříži. Znak má charakter pečeti a užívá se jen v černobílé podobě. O jeho symbolice nejsou k dispozici další údaje. Podoba nového symbolu vychází v zásadě ze staršího znaku Komorské federativní islámské republiky používaného od roku 1978, v detailech je však modifikovaný. Jeho ústředním námětem je opět půlměsíc (symbol islámu), do nějž jsou vloženy čtyři hvězdy znázorňující čtyři hlavní komorské ostrovy včetně Mayotte. Půlměsíc je položen na osm svazků paprsků (podle některých starších výkladů jde o slunce, které představuje geografickou polohu souostroví v rovníkové oblasti, tj. 12°30' j. š.). Tento emblém je umístěn v kruhovém poli, kolem něhož jsou v mezikruží ratolesti, přeložené v dolní části stuhou s novým motem UNITÉ SOLIDARITÉ DÉVELOPPEMENT (Jednota Solidarita Rozvoj).

Znak na rozdíl od vlajky není popsán v ústavě Komorské unie schválené referendem 23. prosince 2001. Ta ve svém článku 1 praví: „Komorská unie je republika složená z autonomních ostrovů Mwali (Moheli), Maore (Mayotte), Ndzuwani (Anjouan), N'gazidja (Grande Comore). Národní emblém je žlutý, bílý, červený, modrý, bílý půlměsíc obrácený k pravé straně a čtyři bílé hvězdy vyrovnané mezi okraji v půlměsíci v rovnoramenném trojúhelníku v základu zeleném. Národní hymnou je: Umodja Wa Massiwa. Heslem Unie je: Jednota – solidarita – rozvoj. Zákon Unie určí pečeť Unie. Úřední řeči jsou komorština, národní jazyk, francouzština a arabština.“

Podle zvyklostí četných frankofonních zemí je emblémem samozřejmě míněna vlajka, je tomu tak ostatně i v ústavě Francouzské republiky. Státní hymna Komor Umodja Wa Massiwa (Svaz velkých ostrovů), zavedená v roce 1978, se nezměnila. Pro zajímavost ještě dodejme, že ústřední námět znaku je také

hlavním prvkem komorského vyznamenání, Řádu zeleného půlměsíce, v němž je půlměsíc zelený, hvězdičky zlaté, stejně tak paprsky, avšak jejich kruhový střed je zelený. Vyznamenání tohoto jména se vyskytuje již v roce 1966. Perličkou je jistě skutečnost, že internetové stránky úřadu současného komorského prezidenta i dnes (k 7. květnu 2005) stále uvádějí mezi státními symboly starý znak Komorské federativní islámské republiky!

-pf-

JIŽNÍ OSETIE

Jižní Osetie přijala svůj státní znak v roce 1992 po jednostranném vyhlášení nezávislosti na Gruzii (viz *Vexilologie* č. 90, s. 1748). V roce 1999 došlo k jeho změně, díky níž se nyní velmi podobá státnímu znaku Severní Osetie. Tato podoba je záměrná a má být vyjádřením snahy o sjednocení Severní a Jižní Osetie do jednoho státní útvaru. Nová podoba státního znaku byla přijata parlamentem Jižní Osetie, Nejvyšší radou, dne 19. května 1999 a vychází z heraldického symbolu z doby alánského státu, který existoval na severním Kavkaze a v přilehlém Černomoří v 7. – 13. století. Znakem je kruhové pole s červeným štítem, v němž je na pozadí sedmi stříbrných horských vrcholů (1+3+3) umístěn zlatý sněžný levhart s černými skvrnami kráčejí po zlaté zemi. Štít je lemován stříbrnou stuhou, na níž je v opisu černými písmeny uveden oficiální název státu: v horní polovině stuhu v ruštině azbukou („REPUBLIKA JUŽNAJA OSETIJA“) a v dolní polovině stuhu v osetštině v azbuce modifikované pro potřeby tohoto hlavního jazyka Jižní Osetie („RESPUBLIKÆ CHUSSARIRYSTON“). Opisy jsou odděleny tradičními osetskými slunečními znaky stálého pohybu, jež jsou

vnitřně rozděleny na tři stejně velké segmenty kapkovitého tvaru bílé, zlaté a červené barvy (popisováno proti směru hodinových ručiček). Celý znak je lemován černým ornamentem. Autorem státního znaku je Murat Dzigkajev, který je členem Svazu umělců Ruské federace. (Gosudarstvennaja simbolika Respubliki Južnaja Osetija, informační list vlády Republiky Jižní Osetie, bez udání místa a roku vydání). RK

ALBÁNIE

První zmínku o změněném znaku Albánie již přinesla *Vexilologie* č. 125, v dalším příspěvku v č. 129 bylo uvedeno i jeho vyobrazení podle oficiálních internetových stránek. Tyto informace bychom chtěli upřesnit a doplnit podle materiálů získaných přímo od albánské vlády v Tiraně.

Dne 22. července 2002 byl vydán zákon č. 8926 o tvaru a velikosti národní vlajky, o obsahu národní hymny, o formě a velikosti znaku Republiky Albánie a způsobech jejich používání. Tento zákon vyhlásil prezident Albánie Alfred Moisiu dekretem č. 3417 ze dne 31. července 2002.

V článku příslušného zákona se praví:

1. Znak Republiky Albánie je státní symbol. Představuje ho krvavě červený štít s orlem uprostřed, stejným jako na národní vlajce. Ve štítu nahoře, ve zlaté barvě, je umístěna Skanderbegova helmice (Gjergj Kastrioti – Skënderbeu je albánský národní hrdina z 15. stol.), obrácená nalevo (sic!). Rozměry štítu jsou 1 a 1/5. (Zde jde zřejmě o tiskovou chybu, rozměry štítu jsou 5/5 a 6/5, tedy druhý zlomek je 1 a 1/5 – pozn. red.)

2. Vzhled znaku Republiky Albánie, odstíny a specifikace barev jsou definovány v příloze č. 4, která je přiložena k tomuto zákonu a je jeho součástí.

Článek 8 zmíněného zákona definuje, jak se má znak Republiky Albánie používat. V příloze č. 4 je kromě barevného vyobrazení znaku rovněž uvedeno míchání barev pro červenou barvu (CMYK; modrá 0 %, červená 100 %, žlutá 100 % a černá 0 %). Zmíněná příloha byla podkladem pro zde uvedenou kresbu znaku. Příloha zákona uvádí štít s úzkým žlutým lemem, takový vzhled je doložen i fotografiemi. Dodejme ještě, že podoba orla je podrobněji určena článkem 3, odst. 1, který uvádí, že je černý, dvouhlový, s rozevřenými křídly, z nich každé má devět per, zatímco ocas má sedm per. Vlajka a hymna jsou definovány za národní symboly, které může používat, tj. vyvěšovat, resp. zpívat, každý albánský občan. Znak je definován jako státní symbol, jehož používání je vyhrazeno výlučně institucím ústřední vlády. RK

VEXILOLOGICKÁ LITERATURA

Erwin Günther: Wappen und Flaggen in Schlesien, seinen Kreisen und Kreisstädten, Teil I - Niederschlesien, 190 s., Teil II – Oberschlesien, 186 s. Limbach-Frohna: vlastním nákladem, 2003 a 2004. Brožury, bez ISBN.

První díl, o symbolech Dolního Slezska, vyšel v roce 2003 a byl autorem představen na 12. setkání německých vexilologů, které se konalo ve dnech 11. a 12. října 2003, druhý díl, o symbolech Horního Slezska, vyšel rok nato, u příležitosti 13. setkání německých vexilologů ve dnech 18. a 19. září 2004 v Jeně. Na každém setkání představil autor dílo suverénním způsobem, se skutečnou znalostí materie. Barevné přílohy zhotovil v obou brožurách Jens Patke z Frankfurtu nad Odrou.

Obsáhlé dílo svědčí o velkých znalostech autora a jeho neobyčejné péli. Dokladem toho je jednoduchá statistika: 376 stran, 11 barevných tabulí s vyobrazením 120 znaků a 75 vlajek, 16 map v textu, 2 genealogické přehledy, 2 tabulky, z celkového počtu 874 černobílých obrázků je 312 vlajek, praporů a standard. Počet odkazů na prameny 2155 je důkazem o svědomitém přístupu k pramenům různého charakteru.

Ovšem kvantita není ještě zárukou kvality. U E. Günthera však platí oboje, za kvantitou se skrývá i spolehlivá kvalita. Úvodní kapitola prvního dílu pojednává zevrubně o územním a správním členění za uplynulá dvě tisíciletí, samozřejmě s důrazem na posledních 500 let. Další kapitola se zabývá symbolikou jak české državy, Piastovců, pruských provincií, tak i polských vojvodství a jejich vlivem na komunální symboly. Následující kapitola pojednává o užívání znaků a vlajek ve slezských městech a okresech. Námětem nejrozsáhlejší kapitoly jsou znaky a vlajky, příp. prapory dolnoslezských okresů a okresních měst v abecedním pořádku, takže rejstřík není zapotřebí. V jednotlivých kapitolách jsou symboly pojednány pod německým nebo polským názvem podle toho, v kterém období byly zavedeny nebo používány.

Druhý díl je strukturován obdobně, ale objektem bádání je pouze Horní Slezsko, jeho města, okresy a okresní města.

K terminologii: v poznámce 1040 uvádí Günther, že český kraj odpovídá německému Bezirk a český okres německému Kreis).

J. Tenora

Konstantin Močonov aj.: Oficial'nyje simvoly Podmoskov'ja. Moskva: nakladatelství neuvedeno, 2003, 160 stran A4 na křídovém papíru, ISBN 5-900971-20-1. Cena neuvedena.

Knihu jsem dostal darem od Viktora Lomancova u příležitosti 3. českého národního vexilologického kongresu v Plzni. Je to výpravná publikace, které nic nechybí. Pojednává zevrubně o znacích a vlajkách moskevské oblasti. V záhlaví titulní stránky jsou zmíněny tři organizace, aniž by bylo uvedeno, čím se o tuto čest zasloužily: Heraldická rada při prezidentu Ruské federace, Heraldická rada při guvernérovi Moskevské oblasti a Svaz heraldiků Ruska. Autoři jsou vyobrazeni na skupinové fotografii na předposlední stránce. K. Močonov byl vedoucí projektu, G. Tunik(ová) byla pověřena vědeckometodickou redakcí, R. Malaničev je uveden jako kreslář, S. Isajev a J. Koržik se postarali o elektronické zpracování kreseb.

Po obligátním guvernérově úvodu a historickém rozboru jsou otištěny legislativní podklady vztahující se k danému tématu, dekret federálního prezidenta a jeho nařízení o zřízení Státního heraldického rejstříku Ruské federace, zákon Moskevské oblasti o znaku a vlajce, rozhodnutí guvernéra oblasti o zřízení Heraldické komise při jeho úřadu a konečně jmenný seznam členů této komise. Oblasti (v Česku by tomu mohl odpovídat kraj) a každému rajonu (okresu) jsou věnovány dvě protilehlé strany. Barevný znak je na levé straně, vlajka, rovněž barevná, je na pravé straně. Rozměry vyobrazení jsou

úctyhodné, výška znaku i se špičkou (všechny francouzského typu po vzoru znaku Federace) 20 cm, jeho šířka 16 cm, rozměry vlajek jsou 10,4 cm x 16 cm, což odpovídá poměru 2:3. Pod vlajkou jsou stručné popisy obou symbolů, jejich autoři, číslo a datum usnesení příslušného okresního orgánu a pod kterým číslem byly symboly zaneseny do Státního heraldického rejstříku Ruské federace. Vlajkám nepřísluší samostatný registr.

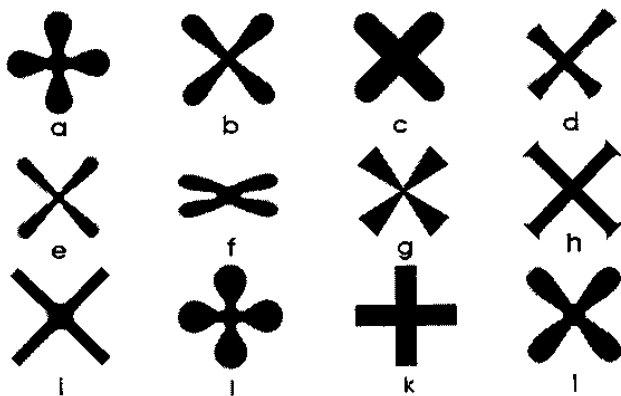
Symbolika je uvedena na stránkách 154-164. Zajímavě je řešení obsah na konci knihy. Uveden je nejen název okresu a dvojstránka, nýbrž i miniaturní barevné vyobrazení ukázaných symbolů. Celkem pojednává kniha o 64 okresech (včetně kraje), všechny mají znak, 16 okresů ještě nemá vlajku. Je vidět, že za základ se vždy bral znak a z něho se odvodila vlajka heraldického charakteru. Buď byl znak protažen do rozměrů vlajky, nebo byly na vlajce přidány dva svislé pruhy po obou stranách či byly převzaty hlavní figury znaku. Souhrnně lze tvrdit, že se vlajky pro svou složitost nedají ušít, musí se tisknout.

Knihu hodnotím vysoko pro její jasnou strukturu, velikost ilustrací a precizní údaje o vzniku a registraci symbolů.

J. Tenora

Michel R. Lupant: *Emblèmes de l'État du Katanga - Emblems of the State of Katanga 1960-1963*. Ottignies: Centre Belgo-Européen d'Études des Drapeaux, 2004. 145 stran, formát A4, 180 vyobrazení, z toho 121 barevných, dvojjazyčná publikace ve franštině a angličtině, bez ISBN, cena včetně poštovního pro Evropu 30 €.

Michel R. Lupant napsal už několik monografií, které vydal ve vlastní režii. Byla to tato díla: *Des Nouvelles-Hébrides à Vanuatu* (1991), *Drapeaux et insignes de police dans le monde, I* (1993), *II* (1995), *Flags, Coats of Arms and Badges of the Isle of Man* (1996), *Drapeaux et armoiries de l'État du Koweit - Dawlat al-Kwit* (1997), *Flags and Coat of Arms of the Kingdom of Belgium* (1998 a 2002), *Flags of Hong Kong* (1999) (*). Některé

byly napsány ve franštině, jiné v angličtině.

Nové na recenzované brožure je, že je napsána v obou těchto jazycích. V každé verzi jsou černobílá vyobrazení, většina z nich pak v barvě uprostřed knihy tak jako kopie

originálních dokumentů. Ty jsou společné pro obě verze textu.

Katanga je pro vexilologii a ostatně i pro ostatní pomocné historické vědy vděčný výzkumný objekt. Tvořila zeměpisnou jednotku a časově uzavřenou událost.

Hlavní zájem se samozřejmě soustřeďuje na státní vlajku a typický symbol Katangy - měděný křížek, jenž je na vlajce vyobrazen hned trojmo. Ekonomicky vzato hrál tento červený kov významnou roli. Křížky byly vyráběny primitivní metodou a sloužily pak

jako měna v celé černé Africe, od Pobřeží slonoviny po Mosambik, od Angoly po Sudán. Tvar křížku (v zákonu o vlajce označen jako stylizovaný) byl vícekrát změněn a umělecky zpracován pro různé účely. Přehled na straně 8, který zde přetiskujeme, ukazuje symbol na první vlajce (a), na vlajce z 18. července 1960 (b), z roku 1960 (c), na vlajce diplomatické mise v Bruselu (d), na praporu jednotek rychlého nasazení (e), na automobilových vlajčích (f), z roku 1961 (g), z roku 1961 výlučně na praporu četnictva (h), v červenci na veletrhu v Elisabeth-villu (od r. 1966 Lubumbashi) (i), výlučně na poštovních pohledech (j), na vlajce pobřežní stráže na jezeře Tanganika 1961 (k) a na později vyrobené vlajce ve vlastnictví autora publikace (l).

Následuje popis katanžských barev a symbolů ve všech oborech státní moci, v četnictvu, prezidentské gardě, na prezidentské standartě, ve všech složkách armády, v národní policii, na poštovních známkách, mincích, automobilových poznávacích značkách, řádech a vyznamenáních.

Kniha je velmi dobře dokumentována. Co jiného lze očekávat od Michela Lupanta?

J. Tenora

(*) V čísle 117 vyšly recenze o čtyřech z těchto publikací.

RŮZNÉ

ZA LUCIENEM PHILIPPEM

Lucien Philippe patří bezpochyby mezi největší vexilology 20. století. Narodil se 11. května 1923 v Pantinu nedaleko Saint Denis v pařížské oblasti. Vyučil se litografem a po celý život zůstal výborným kreslířem s tak charakteristickým tahem pera, že jeho autorství je na první pohled patrné. Ve dvaceti letech vstupuje jako strážník do pařížské policie a po úspěšném zdolání různých konkurzů to dotáhne až na komisaře národní policie. Po odchodu do penze se v roce 1981 přestěhoval do městečka Le Crès v jižní Francii, blízko Montpellieru. Tam zemřel dne 17. března 2005.

Smysl pro dějiny a zeměpis ho přivedl v jeho 15 letech k zájmu o městské vlajky a znaky. Jeho zájem nebyl povrchní, navštěvoval pravidelně archivy, knihovny a velvyslanectví. Byl členem a místopředsedou Francouzské vexilologické společnosti. Byl nejen hlavním redaktorem časopisu *Emblèmes et Pavillons*, ale i jeho duší. V době od května 1985 do října 1995 vyšlo 46 čísel, při čemž většina článků a kreseb pocházela od něho. Neustálé zhoršování zraku ho přinutilo upustit od aktivní činnosti.

Pro svou svědomitou práci a příkladný smysl pro dělení svých znalostí s ostatními přáteli vlajek byl na mezinárodním vexilologickém kongresu v Ottawě v roce 1981 vyznamenán Čestnou medailí ve stříbře, udělenou nizozemskou Vexilologickou a heraldickou nadací. V roce 2001 u příležitosti mezinárodního kongresu v Yorku byl vyznamenán titulem "Fellow of FIAV". Jeho smrt je velkou ztrátou pro světovou vexilologii. jt

JUBILEA

V letošním roce oslavili nebo teprve oslaví svá významná životní jubilea tito členové České vexilologické společnosti: Otakar Kaňovský 4.1. – 70 let, Josef Hampl 17.1. – 60 let, Ing. Gustav Kadlec 31.1. – 50 let, Vladimír Zedník 22.2. – 75 let, Břetislav Mašek 8.3. – 65 let, Pavel Hamšík 3.4. – 60 let, Drahošlav Sivera 6.6. – 50 let, JUDr. Pavel Novák

9.8. – 60 let, Jiří Patera 18.8. – 70 let a Dr. h. c. Jiří Louda 3.10. – 85 let. Jubilantům
srdečně blahopřejeme! Výbor ČVS

SBORNÍK ZE 3. ČESKÉHO NÁRODNÍHO VEXILOLOGICKÉHO KONGRESU

V dubnu tohoto roku obdrželi čeští i zahraniční účastníci 3. ČNVK, který se konal ve dnech 10. - 12. září 2004 v Plzni, sborník přednášek, který na 122 stranách přináší mj. 13 přednášek, bohatě ilustrovaných černobílými i barevnými obrázky a fotografiemi. Osm stránek barevné fotopřílohy dokumentuje i hlavní události kongresu a souběžně probíhající výstavy vexilologických publikací, které jsou i podrobně komentovány těmi nejpovolanějšími – jejich organizátory. Sborník je v omezeném počtu dostupný i dalším zájemcům s tím, že jeho cena byla stanovena na CZK 300,- (členové ČVS zaplatí polovinu) a případné objednávky zasílané na adresu ČVS budou vyřizovány v pořadí, ve kterém je výbor obdrží. Redakce

PROCEEDINGS OF THE 3rd CZECH NATIONAL CONGRESS OF VEXILLOLOGY are available at the CVS's address against the cash payment of EUR 10,- (for Europe) or USD 15,- (for overseas) including mail expenses. You will obtain a representative publication with 122 pages richly illustrated with black-and-white photographs and drawings, 8 colour photo-plates including. In addition to the detailed foreword, English summaries to all 13 lectures delivered are available for our foreign fellows. The course of the congress and varnishing ceremony of the accompanying exhibition of outstanding and curious vexillological books are documented by many photos.

Autoři hlavních článků:

Ing. Jaroslav Martykán, Matúšskova 14/796, 149 00 Praha 4 - Háje

---

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) – the journal of the Czech Vexillological Society (former Vexilological Club), CZ-130 00 Prague 3, Pod lipami 58, The Czech Republic. E-mail address vexilologie@centrum.cz, <http://www.vexilologie.cz> Editor-in-chief Aleš Brožek. Editorial Board A. Brožek, J. Eichler, P. Exner, P. Fojtík, J. Hubka, J. Martykán, L. Mucha (chairman), Z. Svoboda and J. Tenora. Artwork Petr Exner, Pavel Fojtík and Roman Klimeš. English translations Jaroslav Martykán.

June 2005

No. 137

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) - zpravodaj České vexilologické společnosti (bývalý Vexilologický klub), 130 00 Praha 3, Pod lipami 58. Elektronická adresa vexilologie@centrum.cz, <http://www.vexilologie.cz> Výkonný redaktor ing. Aleš Brožek. Toto číslo připravila redakční rada ve složení ing. A. Brožek, mgr. J. Eichler, ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík, J. Hubka, ing. J. Martykán, doc. dr. L. Mucha, CSc. (předseda), dr. Z. Svoboda a ing. J. Tenora. Výtvarně spolupracoval ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík a R. Klimeš. Anglické překlady ing. Jaroslav Martykán.

Červen 2005

č. 137

OBSAH:

POKRAČUJEME POD NOVÝM NÁZVEM	2611
VÝZDOBA HROTŮ TURECKÝCH PRAPORŮ	2612
ZPRÁVA ZE 34. VÝROČNÍ ČLENSKÉ SCHŮZE	2622
NOVÉ ZNAKY	2625
Gruzie	2625
Komory	2628
Jižní Osetie	2629
Albánie	2630
VEXILOGICKÁ LITERATURA	2630
RŮZNÉ	2633
Za Lucienem Philippem	2633
Jubilea	2633
Sborník ze 3. českého národního vexilologického kongresu	2634

CONTENTS:

WE ARE GOING ON UNDER THE NEW NAME	2611
DECORATION OF TURKISH FLAG FINIALS	2612
THE REPORT FROM THE 34 th ANNUAL MEETING OF THE VEXILLOLOGY CLUB	2622
NEW ARMS	2625
Georgia	2625
Comoros	2628
South Ossetia	2629
Albania	2630
BOOK REVIEWS	2630
VARIA	2633
Lucien Philippe died	2633
Members of the CVS celebrating anniversaries this year	2633
Proceedings of the 3rd Czech National Congress of Vexillology	2634

ISSN 1211-2615